

Avanduse Valla Kaja

NR.7 (102)

SEPTEMBER 2004

SEE KAUAKS MEELDE JÄÄB

Olivia Saar

*Esimene lumi
ja esimene lill,
esimesed sammud
ja jonnijorupill.*

*Esimene valu
ja esimene nutt,
vanaema paitus
ja "Pöial - Liisi" jutt.*

*Ärevuses pilgud
ja õisi hoidvad käed,
esimene minek,
mis kauaks meelde jääb.*

*Esimene aabits
ja esimene hool,
kollast kirja sügis
ja värvilõhnas kool.*

Simuna põhikooli uued pereliikmed

Esimene klass
KASPAR KUKK
KAISA MARTÕNOVA
GREETE OJASAAR
ELINA PROOSA
RAINIS RAAM
MARLEEN RIVIMETS
JANAR VILKIS

Klassijuhataja
EDA VESKILT

Ilusat kooliaasta algust!
Avanduse Vallavalitsus

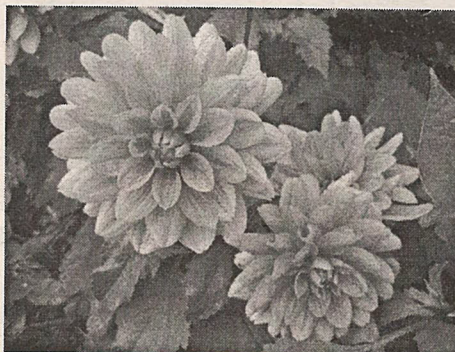
Käru algkooli uued pereliikmed

Esimene klass
AVE LEEMETS
RAINER RAJASTE

Edukat kooli algust kogu kooliperele!
Avanduse Vallavalitsus

Kaunist kooliaastat kõigile!
Kristi Vahemaa

Esimene september ei ole pelgalt tavaline algus, tavaline koolipäev. See on alguste algus. See on päev, mil teadmiste omandamisele ja püsiväärtuste otsimisele häälestatakse igas peres, sõltumata sellest, kas seal on esimesse klassi või üldse kooli minejaid. See on päev, kui kogu ühiskond asub kooliteele.

Eesti rahvas on traditsiooniliselt väärtustanud õppimist ja head haridust. Täna leiab ühiskonnas laialdast toetust arusaam, et loodusvarade poolest piiratud väikeriigis saavad ühiskonna ja majanduse arengu tagajaks olla vaid inimesed ning nende hea haridus.

Algava uue õppeaasta puhul soovime õpetajatele pikka meelt ja kannatust, usinaid õpilasi.

Õpilastele tahet ja õpihimu ning palju häid hindeid.

Lasteaiaperele rõõmsaid päevi uues avatavas Simuna lasteaias.

TÄNA LEHES

Simuna piirkonna ajalugu, lk 2

Volikogu ja valitsus, lk 3

Teadmiseks lapsevanematele, 4

Lasteaed alustab, lk 5

Uued bussisõiduplaanid, lk 7

* Avanduse Valla Arengukava muutmise algatamine

* Pandivere koostööpiirkonna turismi- ja puhkemajanduse arengukava avalik arutelu

*Projekti Tulen.Olen.Teen raames toimunud üritused

*Lastelaagrist Soomes

*Kuulutused ja teadaanded

Koolide avaaktused

1. septembril

- Simuna Põhikool
kell 8.30
- Käru Algkool
kell 11.00
- Simuna Muusikakool
kell 12.00

SIMUNA PIIRKONNA AJALUGU

Helmut Joonuks

"Eestlaste elamud seisavad kõik täiesti hajali. Igaüks on paigutanud oma maja sinna, kus see talle kõige sobivam tundus.

Tuba, kus ta elab, pole mõnikord suurem kui 2 ½ või 3 sülda ruudus. Keskel seisab suur ahi maakividest või paeplaatidest, millest maa on rikas. Pole lauda, pole korralikku voodit - tema magamis-asebeks on paar üksteise kõrvale lükatud lauda, mis on osalt surutud lõhesse seinas, osalt toetuvad paarile jalale, nende peal pole aga mingeid voodirõivaid, vaid lamab ainult paar kaltsu...

Korstnat elutoal pole, samuti puudub laudpõrand. Põrand on sillutatud paeplaatidega, mis, nagu võib arvata, on poriga kaetud.

Mõnikord seisab veel värten või vokk nurgas, väikesed kangaspuud kõrval, raudroop ahju juures. See on kogu ta toakraam. Elutoast läheb väike üks kõrvalkambrisse, kus seisab piima, leiva jms. varu.

Alati pole isegi akent või aknakest, üks seisab siis lahti täiesti või pooleldi - üksnes läbi selle pääseb valgus tuppa. Kui on külm või niiske, suletakse üks ja terve pere istub pimedas öös...

Elumaja kõrval on veel mõned tallid ja laudad hobuste, lehmade, lammaste, sigade jaoks. Kanade asupaigaks on enamasti tuba.

Pisut majast eemal (õues) on veel suveköök. See on lattidest püstkoda, kus lahtise kolde kohal ripub pada.

Kõrval on väikesed põllud kapsa, naeriste, sibulate jt. köögiviljade jaoks. Kõiki neid ümbritseb tara. Samuti on kogu õue - aiamaa koos elamuga piiratud taraga."

Nii iseloomustas eestlaste elamist Schlegel, jätkates eestlaste toidu iseloomustamisega.

"Ta närib oma musta leiba aganatega või ilma, sööb oma kapsasuppi; joob pisut piima, kui ta on nii jõukas, et suudab paari lehma pidada; iga 14

päeva tagant või kord kuus sööb ta korraka liha; vesi on ta tavaline jook, klaas viina kõigi ta soovide eesmärk, paar kuivatatud või soolakala ta maiuspalaks. Soolasilk ja talupoeg on nii lahutamatud, et talupojast juba 100 sammu kaugusel võivat tunda soolasilgu lõhna. Ka heeringad ulatuvad mõningal määral talurahva lauale.

1807. aasta juunis näeb Schlegel ühes peres parajasti keedetavat kõrvenõgese ja hapuoblika suppi ning märgib samas, et suviseks peatoiduks on odrajahukõrdiga segatud hapupiim. Veel olevat talurahva lemmikroogasid odrajahupuder. Sügisel tapetakse heal juhul siga, vahel ka lammast. Liha osalt soolatakse, osalt suitsutatakse toahju kerisel.

Arhiiviandmete valgusel kirjeldab Juhan Kahk oma raamatus "Rahutused ja reformid" maarahva elu sama perioodi, kui Schlegel Simunas oma tähelepanekuid tegi:

"Võivere mõisa talupoja Tõnu Jaani käest oli mõis juba ammu ära võtnud ta isatalu ja teinud katset teda nekrutiks anda, millest ta aga, arvatavasti redusolemise teel, oli pääsenud. Hiljem sai ta uuesti rendikoha, kuid juba 1808. aasta suvel selgus, et ta seda ei suuda pidada. Koos naise Kaiega tegid nad katset põgeneda, kuid Venevere mõisa alal püüti nad haagikohtuniku poolt kinni. Hiljem põgenes Jaan üksinda, kuid pöördus 1808. aasta talvel koju tagasi. See talv kujunes popsi- ja sulaserahvale äärmiselt raskeks, juba detsembri alguses sai leib otsa.

2. veebruari paiku käis Kai koos teiste popsinaistega mõisas leiba palumas, kuid sai vastuseks, et "härra ei saa praegu midagi anda, enne kui ta näeb, kuidas ta ise leivaga välja tuleb". Jaanist oli saanud teise talupoja sulane. Tema katsed mõisa viinaköögi juures ja puudeveol lisateenistust leida jäid tulemusteta. Kogu vallas polnud ei tööd ega leiba.

Mõisast leiba paluma minna aga ta ei julgenud, mäletades veel hästi, et isegi siis, kui ta peremees oli, anti laenu harva ja alati koos hoopidega (kord oli mõisahärra käskinud talle sada kaks vakka vilja ja kaks-kümmend viis hoopit). Ta naine Kai "jooksis nälja pärast ringi", nagu ta ise kohtu ees rääkis, "et toitu leida ja otsis ka võõrastes valdades oma tuttavate juurest tööd, aga ei leidnud seda". Popsiperedes valitses selline nälg, et inimesed tapsid ja sõid kasse. Mõis ei jaganud popsinaistele tööd, kuna linasaak oli äpardunud. Suure puuduse tõttu müüs Kai osahaaval ära mõisast ketruseks saadud villa, et saada jahu lastele supi keetmiseks. Kui mõisast sellest teada saadi, kutsuti Kai välja, anti talle pekka, aeti tal nagu kurjategijal pool pead paljaks ja teatati talle, et enne ta uut vilja laenuks ei saa, kui mõisa villa tagasi muretseb. 4. veebruaril suri Jaani ja Kaie viieaastane tütar Ann, pärast seda, kui ta 1. veebruaril oli söönud viimase tükikese leiba. Kuu aega hiljem suri teine tütar, poolteiseaastane Ello leetritesse. Aprilli alguses jõudis järg kaheksa - aastase

Leena kätte. Teisipäeval 7. aprilli hommikul andis ema talle jahuputru, kuid ta oksendas selle välja; kolmapäeval palus laps teda, et ta annaks talle tükikese leiba; ta jooksis pärast seda kogu külas ringi ja otsis leiba, aga ei saanud midagi. Kõik need kolm päeva sai laps ainult jahusuppi. Teisipäevast kuni neljapäeva lõunani ei söönud ta midagi, viimasel päeval püüdis ta talle piima anda, aga ta ei võtnud seda enam vastu ja hoidis hambaid koos, selle päeva lõuna paiku ta suri".

Võivere popsidele Jaanile ja Kaile anti kohtuotsusega kummalegi kirikutulbas 10 paari vitsu. Pole seetõttu ime, et talupojad olid juba enne arusaamisele jõudnud, et neid laste või sugulaste surmaga küllalt on nuheldud ja pole mõtet mõisnikele või võimudele asjast teatades endale uut karistust kaela tõmmata. Ka Võivere popsid olid esialgu mõelnud, et asjast pole mõtet kirikuõpetajale teatada, sest neil polnud niikuinii õigust lootä. Hiljem, kui nad asjast valla kohtumehele siiski rääkisid, oli see Kaie ähvardanud: "Kui sa jutustad, et laps suri nälga, siis aetakse sind siit maalt hoopis minema."

Iga 14 päeva tagant või kord kuus sööb eestlane liha

Popsiperedes valitses selline nälg, et inimesed tapsid ja sõid kasse